

NICOLAS VATIN-GILLES VEINSTEIN, *Le S rail  branl , Essai sur les morts, dépositions et avènements des sultans Ottomans, XIVE-XIXe siècle* (Sarsılan Saray, XIV.-XIX. yüzyıllarda Osmanlı Sultanlarının  l mleri, Tahttan  ekilmeleri ve C luslarına Dair bir Deneme ), Paris 2003, ISBN: 2-213-60963-2, 523.

Fransız Osmanlı tarih ileri Nicolas VATIN ile Gilles VEINSTEIN'in kaleme aldıkları *Le S rail  branl , Essai sur les morts, d positions et av nements des sultans ottomans, XIVE-XIXe si cle* (Sarsılan Saray, XIV.-XIX. yüzyıllarda Osmanlı Sultanlarının  l mleri, Tahttan İndirilmeleri ve C luslarına Dair bir Deneme) adlı çalışma, ilginç başlığından da anlaşıldığı üzere Osmanlı tarihinin ihmal edilmiş önemli bir mevzusuna değinmektedir.  nl  Fransız yayınevi Fayard'ın yayınları arasında çıkan bu eser, giriş, 5 bölüm, sonuç ve eklerden oluşmaktadır. Bu çalışmanın amacı Osmanlı yönetim biçiminin doğasını ve meşruluğunu, Osmanlı sultanının toplumdaki yerini incelemektir.  nk  Osmanlı toplumu kendisini bir ulus, bir dil, bir kültür yada dinle değil de, yalnız sultan sayesinde var olan bir hanedan yani *Ali Osman*'la tanımlıyor. Eser, kronolojik olarak 1324 yılından az evvel vuku bulan I. Osman'ın ölümünden 1808'de Osmanlı İmparatorluğu'nda yeniçeri ordusunun lağvedilmesi ile damgalanan ve reformlar döneminin başlangıcına tekabül eden II. Mahmut'un tahta çıktığı tarihe kadar olan dönemi incelemektedir. Dolayısıyla eser, 32 sultanın dönemlerini kapsıyor.

Eserin merkezi, tahtta değişimin yapıldığı andır,  nk  asıl bu anda Osmanlı hanedanının meşruluğu kendini gösteriyor ve doğruluğunu yada yanlışlığını ortaya koyuyor. Burada bir taraftan diğerleri gibi bir Müslüman olan ve yakında ölecek yada tahttan indirilecek, diğer taraftan da konumu itibariyle olağandışı bir birey olan bir insanın kaderi söz konusudur. İşte kitabın beş bölümü boyunca yazarlar, bir hükümdardan bir başka hükümdara geçişin çeşitli aşamalarını - hükümdarın ölümü, şehzadenin tahta çıkışı yada tahttan indirilişi, siyasi ve ailevi kriz, cülus ve defin merasimlerini - ele alıyorlar. Bunu yaparken de yazarlar, tüm eser boyunca uygulamalardan hangilerinin Orta Asya Türk geleneğinden kaynaklandığını ve nelerin İşlam dininin gerekleri doğrultusunda yapıldığını sorgulamaktadırlar.

Eserde kullanılan başlıca kaynaklar Osmanlı kronikleridir, ancak seyahatnamelere ve bazı arşiv belgelerine de konuya açıklık getirmeleri durumunda yer verilmiştir. Osmanlı kroniklerinden sultanların ölümüne, cülus ve tahttan çekilmelerine dair pek çok pasaj incelenmiş ve Fransızca'ya çevrilerek metin içinde yer verilmiştir. Böylece kronikler üzerinde yapılan bu ayrıntılı çalışma, bir kez daha onların tarihçilere ne kadar önemli bilgiler sunabileceklerini ortaya koymuştur. Vurgulanması gerekir ki, yazarların da belirttiği üzere olayların incelenmesinde kronolojik bir sıra takip edilmemiştir. İncelenen dönem genel olarak ikiye ayrılıyor. İlk dönem, XIV. ve XVI. yüzyılları arasında bir sultanın tahta çıkışı, ölümü ve ölümlle ilgili merasimleri ele alırken, ikinci dönem XVII. yüzyıl ile XIX. yüzyılın başındaki uygulamaları kapsıyor. Ancak kitabın içerisinde bu dönemler, kronolojik bir sıra ile değil de, incelenen olgu hangi dönemden örnek gerektiriyorsa oraya atuf yapılıyor. Dolayısıyla dönemler i  içe tetkik ediliyor. Bununla birlikte bu iki dönem arasındaki fakhlıklar ve benzerlikler açıkça vurgulanıyor. Yazarlar, kronolojik atlamalardan doğabilecek karışıklıkların önlenmesi amacıyla eserin sonuna Osmanlı sultanlarının hüküm sürdükleri tarihleri belirten bir liste vermişlerdir. Yapılan  alışma boyunca yazarlar, birkaç ana soruyu ön planda tutmuşlardır:

1- Bir sultan, ne ölçüde olağandışı ve ne oranda sıradan bir varlıktı ki, bir siyasi kriz veya vefat durumunda tahtını bırakmak zorunda kalıyor? Sultanın ölümü, ne ölçüde onun özel konumunu incelemeyi mümkün kılıyor?

2- Kaynakların bize betimlediği ölçüde töre ile siyasetin buradaki payları nedir?

3- Çeşitli yollar denendikten sonra hangi siyasi ve düşünsel gelişme Osmanlıları, tarihlerinin ikinci kısmında hanedanın en yaşlısını tahta çıkarmaya iter?

4- Nihayet Osmanlı töre, uygulama ve anlayışlardan hangilerini İslamiyet, hangilerini İslamiyet öncesi eski Türk geleneklerine bağlamak gerekir?

"Hükümdarlık Döneminin Sonu" başlığını taşıyan birinci bölüm, 5 alt başlıktan oluşuyor. Bu bölümde yazarlar, hükümdarlık sonunun yaklaştığını gösteren ilk belirtiler, Osmanlı sultanının hastalanması ve tedavisi, Osmanlı sultanının ölüm ve tahttan ayrılış şekilleri üzerinde duruyor. Her ne kadar ölüm insanoglunun değil de, Tanrı'nın işi ve faninin kaderi önceden tayin edilmiş olsa da, Osmanlı vakanüvislerinin yazdıklarından bir sultanın vefatının habercisi olabilecek bazı işaretler vardır. Öncelikle pek çok Osmanlı sultanı sonunun yaklaştığını hissediyor. Örneğin, I. Mehmet 1421 yılının ilkbaharında yastuğa başını koyduğu anda, artık ayağa kalkmayacağına söyler. II. Selim, eceli yaklaştığında hayatın bütün sevinçlerinden elini eteğini çeker. 1789'da sonunun yaklaştığını hisseden I. Abdülhamit, kendisini düzeleceğine inandırmak isteyen hekime inanmaz. Sultanlardan bazıları, hayatlarının sonuna geldiklerini ve şu gün ve saatte öleceklerini söyleyen kişilere rastlarlar. Örneğin Katip Çelebi'nin anlattıklarına göre 28 Şubat 1603'de III. Mehmet'e bir meczup, 56 gün sonra bir ağır kaza geçireceği kehanetinde bulunur. Ve gerçekten de o gün geldiğinde Sultan III. Mehmet hayata gözlerini kapar.

Bundan başka sultanların gördüğü rüyalar, bir sultanın ölümüne açan benzer bir olayın başka bir sultan tarafından yaşanması, imparatorlukta çeşitli felaketlerin peş peşe meydana gelmesi yada müneccimbaşının yıldızlar ve başka gökyüzü olaylarını inceleyip tahminlerde bulunması, bir hükümdarın hayatının son günlerini yaşadığını gösteren haberci işaretlerdir. XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı kronikleri bu işaretlerden hemen hemen hiç bahsetmemeye başladılar. Bunun sebebi, kısmen bu tarihten itibaren pek çok sultanın tahttan feragat ettikten sonra ölmesi, kısmen de bu dönemde Osmanlı kültür çevrelerinin doğaüstü olaylardan uzaklaşması ile açıklanabilir. Tahttan indirilmiş bir sultan, önemini yitirdiği için, kronikçileri ilgilendirmiyordu. Ancak tahtta iken sultanın ölmesi, çok ciddi bir olaydı, çünkü imparatorluk düzenini etkiliyordu. Küstah dervişlerin etkisi, ilk yüzyıllara nazaran azalırken, XVII. yüzyılda astroloji ağırlık kazanıyordu ve müneccimbaşı olarak adlandırılan yeni bir görevli ortaya çıkıyordu. İlk dönemde haberci işaretler, her sultan için bireysel iken, XVII. yüzyılda bunlar daha genel bir karakter kazanmıştır.

Osmanlı sultanları hangi hastalıklara yakalanıyordu? Osmanlı kroniklerinin verdiği bilgiler her ne kadar muğlak olsa da, ayak ağrıları, nıkrıs yada damla hastalığı (I. Osman, II. Mehmet, II. Beyazıt, Kanuni Sultan Süleyman, IV. Murat), karın ağrıları (II. Mehmet, II. Selim, I. Ahmet, I. Mehmet, II. Murat, II. Ahmet), kızılıyara (I. Selim), iç kanama (II. Selim) gibi hastalıklardan bahsediyorlar. Şüphesiz sultan hastalanınca hekimlere başvuruluyor. Saraya çağrılan hekimler arasında sultanın tedavi şekli ile ilgili sık sık tartışmalar yaşanıyor. Özellikle Müslüman ve Yahudi hekimler arasındaki çatışmalar sık rastlanan bir olaydı. Hekimler, sadece hastaya maddi ve manevi bir yardım sağlayan kişiler değildi, aynı zamanda onlar bazı siyasi roller de üstleniyorlardı. Gerçekten de bir Osmanlı sultanı hasta olabilir miydi? Her ne kadar bir sultanın hasta olduğu bilinse de, Osmanlı vakanüvisleri sultanın ölümünün aniden vuku bulan bir olay olarak gösterme eğilimindedirler. Çünkü sultanın hastalığı siyasi bir vakadır. Tanrının yeryüzündeki

gölgesi olan sultanın sağlığı ve Osmanlı hanedanının ölümsüzlüğünün teyidi evrendeki hayat için gereklidir.

Bir Osmanlı sultanı nasıl ölüyor? Bir Osmanlı sultanı, savaş meydanında gazi olarak ölebilirdi. Özellikle Osmanlı Devletinin kurulduğu ilk yüzyıllarda bu sık görülen bir olaydır. Yine savaş alanında bir Osmanlı sultanı şehit olabiliirdi. 1389'da Kosova Savaşı sırasında I. Murat'ın şehit düşmesi buna bir örnektir. Gazi yada şehit olarak ölmek bir Osmanlı sultanının kahramanca ölmesi demektir. Bir Osmanlı sultanı hükümdara yaraşır bir şekilde ölebilir. II. Mehmet, Mısır seferine çıkarken ölüyor. Kanuni Sultan Süleyman, yaşlılığına rağmen ordunun başına geçip Szigetvar'a sefere çıkacak ve orada ölecektir. Kuşkusuz, gücünün bütün sınırlarını zorlayarak sefere çıkmak ve başlarını dik tutmak Osmanlı hakimiyet asaletinden kaynaklanan bir durumdu. Fakat bu durum, Nicolas Vatin ile Gilles Veinstein'in de vurguladığı gibi XVI. yüzyılın sonuna kadar gözlenecek ve daha sonraki tarihlerde Osmanlı sultanı prestijini yitirecektir, çünkü Osmanlı hanedanı sultanın şahsiyetinin aleyhine güç kazanacaktır. Osmanlı sultanı hükümdardı, fakat aynı zamanda bir ölümlü insandı, dolayısıyla ecelini sabırla kabul ederek Müslüman olarak ölebilirdi. XVII. yüzyıldan itibaren sultanların prestijini yitirmesi dolayısıyla ölümleri, siyasi ve tarihi önemini de kaybeder. Bundan dolayı artık bu tarihlerde bir sultanın ölümü kişiyi ilgilendiren özel bir durum halini alır.

Osmanlı sultanı tahttan nasıl çekiliyordu? Osmanlı sultanı kendi isteği ile tahttan feragat edebilirdi. Örneğin devlet işlerinden yorulduğunu söyleyen II. Murat, 1444 yılında Osmanlı tahtını henüz 12 yaşında olan oğlu II. Mehmet'e bırakmıştır. Ancak bir müddet sonra tekrar geri döner ve bu da Osmanlı tarihinde bir ilki oluşturur. 1512 yılında artık yaşlı olan II. Beyazıt, oğlunun baskısı ile tahttan feragat eder. XVII. yüzyıldan itibaren isyan eden yeniçeriler, Osmanlı sultanlarının tahttan indirilmesine sebep olmaya başlarlar. Ve bu tarihlerde Osmanlı sultanının statüsünde değişiklikler meydana gelir. O, artık sancağa çıkmıyor, Osmanlı sarayında kendisine ayrılan kafes denilen bölümde tutuluyordu. 1617 yılında I. Ahmet'in ölümü üzerine deli olan I. Mustafa Osmanlı tahtına çıkarılır, ancak 3 ay sonra saltanatuna son verilir. Daha sonra 1622 yılında II. Osman, tahttan indirilecek ve yeniçeriler tarafından boğazlanacaktır. Dolayısıyla sadece ölüm değil, aynı zamanda hükümet darbeleri de Osmanlı devletinde taht değişikliklerine yol açar.

Kitabın ikinci bölümü, "Siyasi Kriz, I. Kısım: Açık bir Oyun yada Tanrının İşi (XIV-XVI. yüzyıl) başlığını taşımakta ve 4 altbaşlıktan oluşmaktadır. Bu bölümde XIV., XV. ve XVI. yüzyıllarda bir sultanın ölümü ile diğer sultanın tahta çıkış tarihi arasında geçen süre zarfında Osmanlı Devleti içerisinde yaşanan krizleri ele almaktadır. Bu krizler Osmanlı kroniklerinden anlaşıldığı üzere insanların iradesi dışında yani "Tanrının işi" olarak meydana gelmektedir. Osmanlı Devletini kuran Osmanlı hanedanıdır. Osmanlı hanedanının temsilcisi sultandır. O, "saltanatın gökyüzünün tek güneşidir". Sultan, bütün güçleri ve otorite kaynaklarını elinde tutan mutlak bir hükümdar olmakla birlikte şeriat uygulamalarına, bir dizi sözleşmelere, gelenek ve göreneklere göre hareket etmek zorunda idi. Bu bakımdan yazarlar, sultanın bütün Tanrı ve insanlık kanunlarının üzerinde yer aldığını söylemenin zor olduğunu vurguluyorlar. Bu durum Osmanlı Devletinin bir özelliğidir. Bu devletin başka bir özelliği de, Orta Asya Türk Devletlerinin ve Anadolu beyliklerinin bazılarının aksine, devlet topraklarının hanedan bireyleri arasında bölünmemesidir. Bundan dolayıdır ki, hiçbir Osmanlı prensesi baba toprağını çeyiz olarak başka hanedanlara götürmemiştir.

Bir Osmanlı sultanının ölümü, başka bir sultanın tahta çıkışı anlamına gelir ve uygulamada olmasa da, teorik olarak yeni sultan yeni mutlak saltanat demektir. Sultanın ölümü üzere *nizam-ı alem* altüst olur ve kendisine bağlı her şeyin değişmesi gerekir. Bir sultanın ölümünden

diğer sultanın tahta geçişine kadarki dönem yani fetret döneminin oluşturduğu boşluk, devlet açısından pek çok tehlike yaratmaktadır. Osmanlı devletinde tahtın varisini belirleyen bir kanunun eksikliği, bu fetret dönemlerinde oldukça fazla sıkıntının yaşanmasına yol açmıştır. Neden Osmanlılar böyle bir kanun koyma yoluna gitmemişlerdir? Çünkü Orta Asya Türk geleneklerine bağlı olarak hanedana mensup her bir erkek birey, tahta çıkma hakkına sahipti. Saltanattaki ve-raset kanunu ile bir kişi dışında diğerlerine şans verilmeyecekti ve hakları çiğnenecekti. Osmanlılardaki taht haleflik uygulaması ile bir nevi gizli bir yarış söz konusu idi ve yarışı kimin kazanacağını ise Tanrı belirliyordu. İki sultanın hükümdarlık dönemleri arasında oluşan boşluk döneminde Osmanlı Devleti, iç mücadele yada sultanın oğulları arasındaki taht kavgaları ve yeniçeri ayaklanmaları ile karşı karşıya kalabiliyordu. İlk Osmanlı sultanları henüz hayatta iken, bu olayları engellemek üzere bazı tedbirler alırlardı. Özellikle ölmeye yakın olan sultanın oğullarından birine işaret ederler ve bu da genelde oğullarından yaşça en büyüğü olurdu.

Padişahın ani ölümü durumunda İstanbul'da iç çalkantıları önlemek üzere padişahın yakın çevresi, onun öldüğünü çeşitli yollardan gizlemeye çalışıyorlardı. Çünkü hem tahta çıkacak olan şehzadenin haberdar edilip İstanbul'a gelmesini sağlamak, hem de yeniçerilerin başkaldırısına ve dışarıdan gelebilecek kuşkırtmalara mani olmak gerekirdi. Cülus edip sultan olan şehzade, II. Mehmet'in kardeş katli yasasına göre kardeşlerini öldürtebilirdi. Özellikle XVI. yüzyılın ikinci yarısında tahta çıkan Osmanlı sultanları, henüz bebek olan kardeşlerini dahi öldürterek korkunç kanlı olaylara sebebiyet vermişlerdir. Büyük ihtimale bu olaylar, pek çok tepkiye yol açtığından dolayı, her ne kadar kardeş katli uygulaması tümüyle kalkmasa da, daha az görülür olmuştur. Babası padişahın tahtuna göz diken şehzadeler de vardı, ki bunların teşebbüsleri I. Selim hariç başarısızlıkla sonuçlanır. Baba padişah, kendisine karşı gelen ve tahtına göz diken oğlunu öldürtmekten çekinmez. Bu bakımdan Sultan Süleyman'ın oğulları Mustafa, Ahmet ve Beyazıt'ı öldürtmesi örnek olarak gösterilebilir.

"Siyasi Kriz, II. Kısım: Kilit Altındaki Oyun yada İnsanların İşi (XVII-XIX. yüzyıl)" başlığı altında kitabın üçüncü bölümünde yazarlar, üç altbaşlıkta yine siyasi krizleri ele almaktadır. Yazarlar bu dönemdeki siyasi krizleri Tanrının değil de, "insanoğlunun işi" olarak nitelendiriyor. Bu dönemde Osmanlı sultanlarının siyasi otoritesi zayıflarken devletin din ve siyaset adamlarının devlet işlerindeki rolü artmıştır. I. Ahmet'in tahta çıkması ile devletin din ve siyaset adamlarının kararı üzerine Osmanlı hanedanının bütün erkek çocukları Topkapı sarayı haremünün kafes denen bir bölümüne kapatılmışlardır. Sultan I. Ahmet'in ölümünden sonra ise, Osmanlı tahtına onun oğullarından biri değil de, kafeste tutulan kardeşi Mustafa yani bütün şehzadelerin en yaşlısı çıkarılır. Böylece ilk defa hanedan tarihinde sultanın oğlu değil de, hanedanın en büyüğü tahta çıkar. Bu kararı da yine Osmanlı devletinin siyasi ve dini simaları vermişlerdir.

Kitabın dördüncü bölümü "Bir Saltanat Dönemi Başlıyor" başlığı ile bir padişahın tahta çıkışı ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen biat merasimlerini altı altbaşlıkta incelemektedir. Cülusu müteakiben devlet erkânı resmi törenlerle belli bir protokol sırası takip ederek yeni padişahın tahta çıkışını kutlamaktadır. Yazarlar, cülus ve biatı iki temel olay olarak ele almaktadır. Cülus ve biat merasimlerinden sonra yeni padişah birkaç hafta içerisinde Eyüp Ensari'nin ve bu civarda bulunan atalarının mezarını ziyaret eder. Bu ziyaret sırasında padişah kılıç kuşanmaktaydı. Aslında her ne kadar Münneçimbaşı ile Mehmet b. Mehmet'e göre kılıç kuşanma merasiminin III. Murat'tan itibaren görülmeye başladığını belirtirler de, bu gelenek büyük ihtimale Sultan I. Ahmet'le başlamıştır. Sultan II. Ahmet ve II. Mustafa'nın kılıç kuşanma merasimi ise, Edirne'de Eski Cami'de yapılır, çünkü XVII. yüzyılın sonuna doğru Edirne cülus bakımında kısa süreliğine İstanbul'a tercih edilir. Cülus ve biat merasiminin ardından padişahın tahta çıktığı halka duyurulur ve Cuma namazı sırasında adına hutbe okutulur. Hutbenin yanı sıra bir padi-

şahın tahta cülus ettiğini gösteren başka bir alamet de, adına para bastırmasıdır. Ölen padişahın bütün haremî, Topkapı Sarayındaki yerini yeni cülus eden padişahın haremine bırakarak ayrılır ve Eski Saraya yerleşir. Osmanlı İmparatorluğunun ilk devirlerinde şehzade anneleri ve haremî, sancağa gönderilen oğulları ile beraber giderlerdi. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu durum değişir ve şehzade anneleri ve haremî Eski Sarayda oğullarının cülus edecekleri anı beklemeye koyulurlar. Yeni padişahın annelerinin ve haremînin yeni saraya geçmesi giderek büyük bir merasim havası içerisinde gerçekleştirilmeye başlar. Yeni padişah tahta çıkınca devletin bazı erkanına hediye ve tayin mahiyetinde ihsanlarda bulunur, bütün beratlar ve eski padişahın çıkarttığı bütün belgeler yenilenir. Cülus, yeni padişahın tayin, bahşiş, armağan gibi pek çok şeyin istenilebileceği bir andır. Yeniçerilere ve diğer ocaklara dağıtılan "cülus bahşişi", büyük bir siyasi önem taşır. Yeni padişahın bu adeti yerine getirmemesi yeniçerilerin hoşnutsuzluğuna yol açabilirdi. Bu yüzden II. Selim dışında Osmanlı tahtına çıkan bütün padişahlar bu geleneği yerine getirmişlerdir. Tahta çıkar çıkmaz yeni padişah, devlet işleri ile ilgili olarak halkın sesine kulak vererek selefînin "kötü" uygulamalarını kaldırarak adaleti sağlaması da usulendir.

Yazarlar, kitabın beşinci bölümünde "Padişahların Cenaze Törenleri" başlığı ile üç altbaşlık altında ölen padişahın defnedilmesi ile ilgili merasimlere yer vermektedirler. Bir padişahın yada şehzadenin ölüm haberi üzerine ani tepkilerle yas başlamış olur. Yas tutmanın göstergesi olan davranışlara gelince ilk önce mevtanın yakınlarının ağlamaları, sızlamaları, inlemelerini zikretmek gerekir. Yas tutanların başını yolduğu, göğüslerine vurduğu, yüzünü turnakladığı ve buna benzer davranışlar sergilediği görülür. Bu tür davranışlar, Orta Asya Türk geleneğinde görüldüğü gibi İslamiyet öncesi Arabistan'da da gözlemlenmiştir. Matem renkleri arasında ise, çoğunlukla siyah, bazen siyah ve mavi ve daha geç dönemde bazen de beyaz görülür. Özel matem giysileri arasında ise, kroniklerde *şemle* olarak geçen ve kişinin başında sarığı örten büyük ve ince bir örtü zikrediliyor. Matem süresi büyük ihtimal XX. yüzyılda da Türk halkının uyguladığı süre ile aynıdır yani üç gün, 1 hafta, 1 ay, 40 gün, 6 ay, 1 yıl ve 8 yıl. Yazarlar, ölen padişahın defnedilmek üzere nasıl hazırlandığı üzerinde durarak bu noktada yapılan uygulamaların İslamiyet'in gerektirdiklerine ne kadar uyup uymadığı konusuna dikkat çekmektedirler. Ancak kroniklerin bu konuda sessiz kaldığını da belirtmek icap eder. İslam dinine göre bir Müslüman, vefatından mümkün olduğunca kısa bir süre içerisinde defnedilmelidir. Osmanlı padişahlarının defnedilmesi, bazı şartlar sebebiyle bu kurala uymayabilirdi, çünkü burada süreyi belirleyen yeni padişahın Osmanlı tahtına geçtiği andır. Cülus ne kadar çabuk olursa, ölen padişah da o kadar çabuk toprağı verilir.

Naşın defin merasimine hazırlanmasının ardından padişahın öldüğü haberi halka bir delal tarafından yada sala verilerek duyurulur. Cenaze namazını müteakiben İslam dininin gereklerine göre ölen padişah toprağı verilir. Yazarlar, Osmanlıların pek çok alanda olduğu gibi cenaze merasimlerinde de, bir taraftan iyi Müslüman olduklarını gösterme çabasında olduklarını ve diğer taraftanda asla inkar edemedikleri uzak bir geçmişte kalan Orta Asya Türk geleneklerine bağlı kaldıklarını vurgulamaktadırlar.

Büyük ihtimal Söğüt'te defnedilen Osmanlı Devletinin kurucusu Osman Bey'den sonra Osmanlı Sultanları, 1453 yılında İstanbul'un fethine kadar Bursa'da toprağı verilirler. İstanbul'un alınışından sonra Osmanlı padişahları burada genelde kendilerinin inşa ettirdiği camilerin arkasına defnedilmek istiyorlardı, ancak II. Selim bu geleneği kırarak Aya Sofya Camii avlusuna defnedilmek ister.

Nicolas Vatin ve Gilles Veinstein'in kitabı aslında Osmanlı padişahının ve aynı zamanda ayınların kitabıdır. Bu kitap, Osmanlı sultanlarının cülusunu, tahttan feragatlerini ve ölümünü büyük ölçüde Osmanlı kroniklerine dayanarak ayrıntıları ile incelemektedir. Eserin sonunda

kullanılan kronikler ve yazarları hakkında bilgi notları içeren liste verilmiştir. Ayrıca kitabın ekler kısmında bazı önemli Osmanlıca terimlerinin açıklamasını içeren bir lügatçe verilmiştir. Dolayısıyla kitap, akademisyenlerin olduğu kadar Osmanlı tarihi ile alakalı olabilecek sıradan okuyucu için de oldukça ilginç bir eserdir. Sosyal bilimler alanında çalışan pek çok akademisyen için bu çalışma son derece önemli bir başvuru eser niteliği taşıyabilir. Bilhassa tarihçilere, sosyologlara ve halkbilimcilere, önemli ipuçlar, detaylı bilgiler, çeşitli hipotezler ve dikkat çekici yorumlar bulabilecekleri bir çalışma olarak tavsiye ediyoruz.

AYŞE KAYAPINAR